

Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет
Кафедра фінансово-економічної безпеки та інтелектуальної власності

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«Антитерористична політика: сучасний стан та шляхи вдосконалення»

Студентка 1 курсу магістратури
групи ФЕБм - 12
Галузі знань 1801 – специфічні категорії
Спеціальності 8.18010014 “Управління фінансово-
економічною безпекою”

Крученик Л. Б.

Керівник _____

_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2016 рік

Вступ

На сьогоднішній день великого значення в Україні набули питання тероризму та боротьби з ним. Під цим негативним явищем приховується цілеспрямована діяльність, метою якої є застосування насильства, вбивств, посягань на життя та здоров'я, захоплення заручників та інші негативні дії.

Досліджуючи сам феномен сучасного тероризму, необхідно звернути увагу на його чотири основні характеристики:

По-перше, тероризм можна трактувати як одну з форм організованого насильства, яке виражається у його безпосередньому прояві – терористичному акті. Сюди відносяться вибухи, підпали та інші небезпечні дії, які переслідують конкретні цілі. На меті у терористів залякати владу та суспільство шляхом вбивств пересічних громадян.

По-друге, тероризм можна трактувати як специфічну форму політичного насильства, оскільки він переслідує саме політичні цілі і мотиви. Сучасний тероризм шляхом насильницьких дій хоче змусити державні та інші органи влади виконати їх вимоги.

По-третє, тероризм направлений проти потужніших «державних машин». Суть полягає в тому, що смерть ні в чому невинних громадян відбувається на виду суперсучасних армій, використовуючи уже існуючі сценарії застосування доступних і дешевих технологічних розробок, а результати яких порівнюються з наслідками війни. Класичні військові схеми у цьому випадку не працюють, у результаті чого системи безпеки стають неспроможними активно протидіяти терористичній діяльності.

По-четверте, тероризм свідомо спрямовується на отримання чисельних людських жертв, а також руйнування духовних та матеріальних цінностей, провокація недовіри між релігійними групами, провокація війни тощо.

У результаті, чітко розуміємо, що тероризм – це, перш за все, насильницька дія, яка несе за собою багато жертв та втрат. Нажаль, на сьогоднішній день терористичні акти стають все більше поширеними не тільки в Україні, але й у всьому світі.

Оскільки на сьогоднішній день на сході України проводиться антитерористична операція, то тематика тероризму для нас є надзвичайно актуальною.

Задля недопущення терористичних дій, у країні проводиться антитерористична політика, яка покликана забезпечити такі умови, при яких кожен громадянин, суспільство та держава загалом відчували себе захищеними. Саме антитерористична політика покликана захищати права і свободи громадян.

Задля позитивної тенденції боротьби з тероризмом, необхідно переглянути основи антитерористичної політики та стратегії держави та вжити усіх можливих засобів щодо її покращення.

Актуальність роботи зумовлена недостатністю скоординованості державних підходів у визначенні власної антитерористичної політики, у результаті чого вона стає недосконалою. Вагомий внесок у дослідженні питань антитерористичної політики зробили такі вчені: М. Жданов, В. Бліщенко, В. Антипенко, В. Крутов, В. Ємельянов, В. Ліпкан, В. Устинов, В. Петрищева, А. Качинський, Л. Токар, У. Лакера, В. Вітюка та ін.

Об'єктом дослідження є засоби держави, спрямовані на забезпечення захищеності суспільства та держави від терористичної діяльності.

Предметом дослідження є антитерористична політика як фактор, який визначає стан суспільної стабільності.

Мета і завдання дослідження складається з:

- Визначення сутності феномену тероризму та його характерних ознак;
- Розкриття сутності поняття «антитерористична політика»;
- Оцінки сучасного стану антитерористичної політики України;
- Визначення основних проблем, які заважають ефективній реалізації антитерористичної політики;
- Пошук альтернативних шляхів покращення антитерористичної політики в Україні.

1. Теоретичні основи антитерористичної політики та антитерористичної стратегії

На сьогоднішній день дуже поширене таке негативне явище як тероризм. Під тероризмом можна розуміти діяльність, при якій цілеспрямовано застосовують насильство, яке полягає у вчиненні вбивств, посягань на життя чи здоров'я, залякування, захоплення заручників чи інші негативні дії з метою досягнення певних злочинних цілей.

Тероризм керується двома головними цілями. Перша – це залякати органи влади та вчинити тиск на них. Друга ціль – це викликати співчуття у колі своєї аудиторії, тобто тих кругів, з яких «вийшли» терористи. Саме тому за всі терористичні акти, які були вчинені, терористи несуть відповідальність. Акти тероризму завжди закінчуються негативними наслідками (жертвами, втратами, вбивствами тощо). Останнім часом великих темпів поширення набуває міжнародний тероризм, тобто такий, який зачіпає інтереси більше як двох держав. Якщо характеризувати детальніше це явище, то можна побачити, що основним елементом його є наявність насильства. Це, як правило, позбавлення або загроза позбавлення людей життя, заподіяння матеріальної та моральної шкоди тощо.

Сучасний тероризм можна розділити на наступні види:

- 1) Державний (організовується однією державною проти іншої);
- 2) Міжнародний (такий тероризм проводять міжнародні терористичні організації);
- 3) Внутрішньодержавний (відбувається всередині держави у вигляді замаху на основи державності);
- 4) Релігійний (здійснюється шляхом насажування своїх віросповідань);
- 5) Точковий (здійснюється на окремо взятому об'єкті) [6].

Також сучасний тероризм можна розділити на:

- Національно-визвольний (головна мета – відділення від держави чи набуття автономії);
- Тероризм, пов'язаний з національно-визвольно-релігійними рухами;

- Тероризм соціал-революційного характеру;
- Правий тероризм (метою є ліквідація демократії та запровадження диктатури);
- Кримінальний тероризм мафійних груп [9].

Щоб уникнути проявів такого негативного явища, уповноважені органи державної влади розробляють державну антитерористичну політику, яка визначає основні принципи, завдання, цілі та механізми її реалізації, а також контроль за виконанням. Дана політика спрямована на боротьбу з тероризмом. Така політика повинна створити такі умови, які б гарантували антитерористичну безпеку кожної особи, суспільства та держави загалом. Антитерористична політика має свої елементи: цілі, стратегії, методи, об'єкти впливу та силу.

Щодо силово напряму антитерористичної політики, то він має відповіді стратегії: недопущення викликів з боку противників шляхом демонстрації рішучості та впевненості; повільне виснаження; відплата за принципом «око за око» тощо [7].

При реалізації антитерористичної політики використовуються конкретні інструменти та методи, які взагалі поділені на нові та традиційні, а також поділяються за сферами використання. Серед них у боротьбі з тероризмом держава може використовувати економічні, психологічні, інформаційні та військові методи. У політичній, економічній дипломатичній та військовій сферах тиснуть на ті країни, які звинувачуються у підтримці тероризму.

Об'єкт силової політики держави визначаються конкретними цілями, стратегіями, методами та інструментами. Ним можуть бути і державні, і недержавні учасники міжнародних відносин, наприклад самі терористичні організації.

Насьогодні традиційні методи доповнилися культурними, інформаційними, геофізичними.

У сучасних умовах можна спостерігати трансформацію методів силової політики. У військовій сфері характерною рисою є зміщення акцентів від опосередкованого до самого застосування сили та нарощування озброєності.

У сфері економічних засобів повисилась ефективність різного роду блокад, санкцій, ембарго.

Інформаційні засоби та методи боротьби з тероризмом розвиваються на двох рівнях: технічному та гуманітарному. У гуманітарній сфері велике значення відіграє інформаційна війна як комунікативна технологія для впливу на людську свідомість, наприклад пропаганда. У технічній сфері застосовуються нові види комп'ютерних вірусів, кібератак та нові електронні технології [6].

В антитерористичній політиці широко застосовуються методи психологічного тиску на самі терористичні групи, їх прихильників та осіб, які їх підтримують.

Стратегічні цілі, завдання, принципи, пріоритети, механізми реалізації та контроль за антитерористичною політикою відображаються у окремому політико-правовому документі – державній антитерористичній стратегії.

Реалізується ця стратегія через правові основи. В Україні це – Конституція України, Закони України («Про боротьбу з тероризмом», «Про основи національної безпеки» тощо), правові акти органів державної влади та Президента України.

Антитерористична політика кожної держави ґрунтується на створенні таких умов, за яких гарантується кожному громадянину, суспільству та державі в цілому антитерористична безпека, а також забезпечення свобод і прав кожної людини. [2].

Отже, така мета досягається шляхом реалізації антитерористичної політики держави, під якою розуміється діяльність уповноважених органів державної влади та управління щодо реалізації конкретних антитерористичних завдань.

Головна ціль цієї політики – боротьба з тероризмом, яка зможе забезпечити відчуття захищеності кожної особи.

2. Аналіз сучасного стану антитерористичної політики України

В Україні на розвиток тероризму впливають такі чинники, як: соціальне розшарування суспільства, соціально-економічна криза, суперечності політичних сил та їх протистояння, зростання проявів сепаратизму, корумпованість і т. д.

Якщо розглядати мотивацію скоєння терактів у нашій державі, то найбільшою є:

- Кримінальна діяльність;
- Бажання завадити політичній, економічній чи громадській діяльності;
- Створення напруження та ускладнених міжнародних відносин.

Якщо розглядати державну антитерористичну політику України, то її досягнення характеризується реалізацією українських національних інтересів, що визначено в Законі України «Про основи національної безпеки України» та Стратегії національної безпеки України [8].

Іншими словами, антитерористична політика України гарантує створення відповідних сприятливих умов для реалізації її національних інтересів. Вона базується на наступних принципах:

- 1) Одними з найважливіших заходів – це попередження тероризму;
- 2) Захист та забезпечення свобод і прав кожного громадянина;
- 3) Усі аспекти політики мають відповідати нормативно-законодавчій базі;
- 4) В першу чергу дана політика спрямована на захист прав і життя тих осіб, які наражаються на терористичну небезпеку;
- 5) Здійснення терористичної діяльності та участь у ній несе за собою невідворотність покарання;
- 6) Комплексне використання системи заходів протидії тероризму, а саме: правових, політичних, соціально-економічних, інформаційно-пропагандистських та спеціальних;
- 7) Для протидії тероризму використовується співпраця з громадянами або об'єднанням громадян інших країн або міжнародними та іншими організаціями;

8) При залучені сил і різних засобів при проведенні антитерористичних операцій використовується єдиноначальство в керівництві;

9) Під час протидії тероризму органи державної влади повинні взаємодіяти і чітко розмежовувати свої повноваження;

10) У протидії тероризму використовують як гласні так і негласні методи;

11) Під час проведення конкретних дій протидії тероризму повинна забезпечуватись конфіденційність усієї інформації про технічні прийоми, засоби, порядок дії, тактику, а також склад учасників;

12) Неприпустимо здійснювати політичні поступки для терористів;

13) Усі наслідки проявів тероризму повинні бути ліквідовані або зведені до мінімуму;

14) Заходи протидії тероризму повинні відповідати рівню терористичної небезпеки, своєчасності та адекватності відповідно;

15) Необхідно використовувати в інтересах нашої держави співробітництво у сфері протидії тероризму з іншими державами, їх спеціальними службами, правоохоронними органами та іноземними організаціями, які протидіють тероризму [2].

Реалізація антитерористичної політики в Україні відбувається у різних сферах. Розглядаючи систему заходів щодо боротьби з тероризмом в Україні можна виділити:

1) Методологічні засади:

- Необхідно проаналізувати саме явище тероризму, його видів, форм, проявів, причин виникнення і розвитку та проаналізувати рівень відображення форм тероризму в національному законодавстві окремих країн та в чинному міжнародному праві;

- Необхідно відпрацьовувати концепцію щодо боротьби з тероризмом;

- Вияснити причини необхідності та привабливості в тероризмі, як методу вирішення етнічних, міжнаціональних та інших конфліктів;

2) Концептуальні засади. Здійснивши попередній аналіз поняття тероризму, дослідивши його характеристику та основні організаційно-тактичні

засади боротьби з ним, необхідно сформулювати певні пропозиції розробки напрямків боротьби з тероризмом, які мають містити:

- Концептуальні засади побудови такої стратегії творення української нації, яка могла б носити наступальний характер, щоб змогти захистити свої національні інтереси;

- Сукупність заходів щодо створення української стратегії у сфері міжнародних відносин;

- Концептуальні засади, пов'язані з незастосуванням політики противаг у процесі створення загальноєвропейської системи безпеки, яка може бути частиною глобальної системи безпеки;

- Принципи створення такої надійної системи захисту національної безпеки від тероризму, яка б в майбутньому могла стати частиною європейської та планетарної безпеки;

- Принципи утворення професійної армії, поліції та органів безпеки, які б забезпечували державну безпеку;

- Класифікацію зовнішніх та внутрішніх загроз від тероризму;

- Визначення тих чинників, які створюють підґрунтя для розвитку тероризму в країні;

- Визначення параметрів національних інтересів щодо боротьби з тероризмом;

- Створення державної політики, яка б змогла ліквідувати дію терористичних чинників, які можуть загрожувати соціально-політичній системі країни;

- Положення, що забезпечуватиме механізм координації діяльності та управління органів державної влади щодо захисту національної безпеки України;

- Створення ідеології боротьби з тероризмом [2].

3) Управлінські засади включають:

- Розроблення моделі можливого проникнення терористів у державну владу, задля боротьби з ними, та проведення, відповідно до цього, спеціальних заходів;

- Покращення існуючих методів та моделей управління щодо боротьби з тероризмом;

- Розроблення доктрини, концепції та стратегії боротьби з терористичною діяльністю.

4) У соціальній та політичній сферах необхідним є:

- Підвищення авторитету державної влади шляхом вжиття жорстких заходів у боротьбі з тероризмом;

- Формування політики регіональної безпеки, частиною якої повино бути підписання регіональних угод щодо боротьби з тероризмом як важливого напрямку створення політичної безпеки країни;

- Формування у населення довіри до влади, створення позитивного її іміджу шляхом покращення життя населення;

- Дотримання свобод і прав людини;

- Обережне проведення релігійної політики з метою недопущення та попередження вчинення терористичної діяльності;

- Заборона на законному рівні агресивної релігії, тобто ваххабізму, оскільки велику небезпеку може принести наприклад поширення ідеології ісламського фундаменталізму;

- Недопущення поширення у ЗМІ інформації деструктивного характеру, вдосконалюючи для цього законодавство щодо відповідальності за такого роду діяльність;

- Створення таких умов, в яких сприятливо могла б розвиватися освіта та культура всіх національних груп, а також, недопущення напруженості в стосунках міжетнічних;

- Недопущення політичного та економічного впливу інших держав в прикордонних регіонах України;

- Пошук носіїв соціальної напруженості для їх завчасної нейтралізації. Для цього необхідна розробка програм, за допомогою яких можна було б реалізувати ці дії;

- Об'єднання суспільства шляхом утвердження національної української ідеї;

- Необхідність розгляду питання про входження України в уже існуючі та ті, які утворюються загальноєвропейські системи регіональної і універсальної безпеки, головним напрямом якої є боротьба з тероризмом;

- Враховуючи тенденції розвитку ісламського тероризму, сприяння політичному об'єднанню Східної та Центральної Європи;

- Необхідність створення політичної еліти в Україні, яка зможе приймати жорсткі рішення у боротьбі з тероризмом;

- Утвердження ГУАМ як міжнародної впливової організації;

- Утвердження української нації як регіонального лідера, адже у іншому випадку, її незалежне існування стає неочевидним. У результаті, для досягнення цієї цілі стратегічним напрямком має бути такий трикутник: Німеччина-Україні-Франція;

- У зв'язку з постійними озброєними конфліктами в Росії, небажаним є поглиблення будь-яких інтеграційних процесів з нею. У відносинах з Росією перевагу треба надавати економічним відносинам [9].

5) Інформаційна сфера включає:

- Забезпечення національної безпеки України шляхом моделювання інформаційної війни;

- Створення для України самостійного кіберпростору, який у майбутньому може інтегрувати до світового, у результаті чого забезпечиться ефективна пропагандистська та інформаційна діяльність держави;

- Створення системи, яка забезпечуватиме інформацією антитерористичну діяльність країни;

- Нейтралізація інформаційного супроводження терористичної діяльності;

- Виконання інформаційних операцій для протидії терористським організаціям;

- Моделювання можливих інформаційних війн з Україною задля відпрацювання конкретних заходів зменшення негативних наслідків;

- Створення інформаційного трансрегіонального банку даних, за допомогою якого органи влади у разі необхідності змогли б володіти потрібною інформацією про самих терористів та сприяючих їм осіб .

б) До завдань в екологічній сфері включаються:

- Створення такої єдиної системи, за допомогою якої можна було збирати та узагальнювати інформацію, а також контролювати райони підвищеної небезпеки. Необхідно також змодельовати порядок дій при вчиненні тероризму на окремих об'єктах задля мінімізації негативних наслідків на них. Для досягнення цієї мети потрібно постійно організовувати тренування складу груп Антитерористичного центру України згідно спеціального плану дій. Важливу роль відіграє оперативно-розшукова діяльність, за допомогою якої можна завчасно попередити небезпечні дії окремих осіб;

- Формування матеріально-технічних резервів, щоб виконувати конкретні заходи та дії на території підвищеного ризику у результаті вчиненої терористичної діяльності;

- Контроль небезпечних вантажів, тобто їх виробництво, використання, збереження, транспортування, утилізація тощо, а також недопущення можливого доступу до них сторонніх осіб;

- Проведення робіт науково-дослідного характеру задля забезпечення надійності захисту небезпечних виробництв, зокрема об'єктів атомної енергетики [2].

7) Організаційно-правові заходи в Україні проводяться як на макрорівні так і на мікрорівні. Відповідно, до таких заходів проти боротьби з тероризмом на макрорівні належать:

- Формування в державі відповідної доктрини по боротьбі з тероризмом;

- Утворення структури вертикального підпорядкування у боротьбі з тероризмом, яка відбуватиметься за рахунок співробітників МВС, МНС, СБУ, ЗС як найбільш кваліфікованих;

- Участь України у всіх можливих міжнародних програмах щодо боротьби з терористичною діяльністю;

- Членство в Європейському Союзі, враховуючи українські стратегічні напрямки розвитку та перспектива створення міжнародного центру по боротьбі з тероризмом в Європі за участю України;

На мікрорівні боротьба з тероризмом виражається у підвищенні ефективної діяльності органів та формуванні нормативного фундаменту і включає:

- Прийняття Закону України «Про боротьбу з тероризмом», у якому буде чітка характеристика цього явища;

- Затвердження цільової програми заходів щодо боротьби з тероризмом на наступні роки;

- Необхідність змін та доповнень у законодавчі акти, якими регулюється дії тих органів, які здійснюють боротьбу з тероризмом;

- Фінансування державою стажувань практичних та наукових співробітників по боротьбі з тероризмом в інших країнах задля набуття практичних та теоретичних навичок у цій справі;

- Відповідність внутрішнього законодавства сучасним тенденціям захисту прав людини у сфері боротьби з тероризмом;

- Спроба створити спеціальний відділ у питаннях боротьби з тероризмом в Інтерполі;

- Спроба координувати дії держави з різними правовими системами;

- Забезпечення недоторканності свобод і прав людини шляхом недопущення відворотності покарання за вчинені акти тероризму;

- Використання не тільки фізичних засобів боротьби з тероризмом, але і економічних, політичних, дипломатичних, соціальних інформаційних тощо;

- Поєднання зусиль держави та суспільства у боротьбі проти тероризму [10].

8) До тактико-спеціальних заходів відноситься:

- Створення системи даних про терористів і акти, які вони вчинили, в тому числі і іноземні;

- Проведення робіт з іноземними студентами, особливо тими, що сповідують іслам;

- Недопущення каналів комунікації із транснаціональними терористськими організаціями;

- Забезпечення зв'язку з базами даних Європолу та Інтерполу;

- Підвищення ефективності заходів щодо викриття та знешкодження терористських організацій;

- Підвищення уваги до тих етнічних груп, в якій є ймовірність зародження та розвиток тероризму;

- Формування можливостей терміного з'єднання з органами міліції в селищах, містах та автомагістралях;

- Профілактичні роботи із групами підвищеного ризику;

- Унеможливлення фінансового забезпечення терористських організацій;

- Підготовка спеціальних підрозділів;

- Покращення вогневої підготовки осіб по боротьбі з терористами;

- Утворення спеціального відділу, який буде боротися з кібертероризмом;

- Викриття існуючих терористичних організацій в державі шляхом створення псевдотерористських організацій.

9) Важливу роль відіграє психологічне забезпечення, до якого відносять:

- Розроблення комплексу психологічних прийомів під час діяльності терористів з боку осіб, які проводять боротьбу з ними;

- Забезпечення системи боротьби з тероризмом в Україні психологічними засадами.

10) Системна безпека України. Проблеми боротьби з терористичною діяльністю в Україні можна розглядати з різних аспектів: глобального, геополітичного, історичного, соціально-економічного, технічного, воєнного та ін. Саме тому необхідна ефективна методологія для вирішення питань боротьби з тероризмом у різних сферах. У цьому випадку потрібно пам'ятати, що необхідною умовою входження України до переліку найрозвиненіших країн є захист та активне просування її національних інтересів.

В Україні реалізацію антитерористичної стратегії України контролюють: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України згідно своїх повноважень, які

визначені Конституцією та законами України та Президент України через Раду національної безпеки і оборони України, якою він керує.

Формування законодавчої бази, яка спрямовується на виконання антитерористичної політики та відповідний контроль здійснюється Верховною Радою України.

Президент України у ролі Голови Ради національної безпеки і оборони України, Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України та, безпосередньо, глави держави керує усім процесом щодо реалізації антитерористичної політики, а у разі необхідності – вносить для розгляду до Верховної Ради необхідні законопроекти.

Реалізація Державної антитерористичної політики та затвердження плану заходів її виконання забезпечується вищим органом у системі органів виконавчої влади, який керується Конституцією та законами України - Кабінетом Міністрів України [10].

Безпосереднє виконання завдань щодо реалізації антитерористичної політики, передбачених актами Президента України, Кабінету Міністрів України, законами України та Конституцією забезпечується Центральними органами виконавчої влади України, правоохоронними і розвідувальними органами, Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями.

Органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації та інші органи виконавчої влади вирішують питання реалізації антитерористичної політики, що входять згідно законодавства до їх компетенції.

Пропонуємо детальніше розглянути перелік функції окремих суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом.

Служба безпеки України проводить контррозвідувальні та оперативно-розшукові заходи задля виявлення терористичної діяльності та її запобіганню. Також вона збирає інформацію про міжнародні терористичні організації. Через Антитерористичний центр вона проводить антитерористичні заходи, розслідує різні злочини, які пов'язані безпосередньо з тероризмом тощо.

Міністерство внутрішніх справ України разом з Національною поліцією займаються організацією боротьби з тероризмом через запобігання злочинів, які вчиняють з терористичною метою. Також забезпечує Антитерористичний центр потрібними засобами і силами, відповідає за їх ефективне використання у процесі актитерористичних операцій.

Міністерство оборони України, військові частини і підрозділи Збройних Сил України, органи військового управління відповідають за недопущення контакту терористів із зброєю масового ураження, ракетною та стрілецькою зброєю, вибуховими та отруйними речовинами, які знаходяться у військових частинах або у спеціальних місцях. Також вони забезпечують підготовку Повітряних Сил, Сухопутних військ, Військово-Морських Сил при терористичному акті, виконують завдання, спрямовані на припинення незаконних збройних, воєнізованих та терористичних угруповань. У разі небезпечних дій, які загрожують життю та здоров'ю інших учасників та заручників антитерористичних операції можуть затримати окремих осіб [3].

Центральні органи виконавчої влади у сферах державної політики щодо цивільного захисту, захисту державного кордону та кримінальних покарань унеможливають перетинання терористами державного кордону, забезпечують безпеку судноплавства, захищають території та населення у випадку наявності загрози, працюють над запобіганням злочинів терористичного характеру.

Управління державної охорони України виконує операції щодо припинення терористичних актів та забезпечує Антитерористичний центр потрібними засобами та силами, відповідає за їх ефективне функціонування.

Розвідувальні органи України добувають, обробляють та надають розвідувальну інформацію про міжнародні терористичні організації, також виконують заходи, спрямовані на недопущення загроз життю та здоров'ю громадян України.

Центральний орган виконавчої влади, який реалізує податкову і митну політику, здійснює перевірки фінансових операцій, які можуть мати відношення

до фінансування тероризму, також здійснює процедури з переміщення товарів на території, де проводиться антитерористична операція тощо.

До компетенції Антитерористичного центру при Службі Безпеки України відноситься:

- Створення програм по боротьбі з тероризмом та поради щодо підвищення ефективності цих заходів;
- Збирання та оцінювання інформації про терористичну діяльність в Україні та за її межами;
- Організація антитерористичних операцій та їх проведення;
- Проведення різних навчань та тренувань;
- Підготовка пропозицій для проектів міжнародних договорів України;
- Взаємовідносини із спеціальними службами інших країн та міжнародними організаціями [4].

Слід зазначити, що Україна у межах укладених нею договорів з іншими країнами співпрацює з ними в питаннях боротьби з тероризмом, а також з їх спеціальними службами, правоохоронними органами та міжнародними організаціями. Задля забезпечення безпеки громадян, Україна переслідує усіх причетних до тероризму осіб.

На підставі проведених аналізів Генеральною прокуратурою України маємо наступні невтішні дані: у 2013 р. в Україні зареєстровано лише 10 злочинів терористичного характеру, протягом 2014 р. - 2088, а в січні – липні 2015 р. - 1717. У результаті цих злочинів у 2013 році засуджено двоє осіб, у 2014 р. – 3 особи, I півріччя 2015 – 6 осіб. На сьогоднішній день Україна займає 12-ту позицію у списку топ країн з максимальною терористичною загрозою, входить в п'ятірку найкривавіших терористичних актів 2014 року та входить в десятку міст з найвищою смертністю від тероризму [12].

На практиці немає тих результатів, які повині досягатися згідно антитерористичної політики України. На прикладі антитерористичної операції на Сході України можемо побачити, наскільки вона є безрезультативною. Існує безліч перешкод, які заважають бійцям АТО здійснити її ефективну реалізацію.

Прикро те, що ці перешкоди великою мірою створюються нашою владою. Недивно, що АТО не дає позитивної тенденції, оскільки цьому є багато пояснень: злив інформації противнику шляхом наповнення структур безпеки агентами чужої країни; неконкретика наказів, у результаті яких бійці не можуть протистояти нападам навіть на самих себе; низька підготовка Збройних сил України; відсутність нормального ресурсного забезпечення бійців, що не дає змоги в потрібній мірі протистояти противнику тощо. Саме тому необхідно переглянути усі наявні проблеми та перешкоди на шляху забезпечення антитерористичної безпеки держави та вжити всіх можливих заходів.

3. Шляхи та перспективи вдосконалення антитерористичної політики України

Державна антитерористична політика може бути ефективною лише у тому разі, якщо ефективною є сама система державної влади. Її ж ефективність визначається у свою чергу шляхом чіткого розмежування повноважень, функцій між компетентними органами на законодавчому рівні.

Усі завдання, пріоритети і принципи державної антитерористичної політики та їх реалізація потребують вдосконалення правових та організаційних механізмів, ресурсного забезпечення, а також – механізмів контролю за реалізацією антитерористичної політики держави [2].

Якщо говорити про удосконалення законодавства, то воно повинне відбуватися шляхом:

- створення правових основ для формування сил спеціальних операцій;
- відповідності законодавства України у сфері протидії тероризму певним європейським нормам, а також дотримання його відповідним пунктам Конституції України;
- можливістю корегування функцій та завдань протидії тероризму та законодавчого уточнення, особливо в тих випадках, коли присутні загрози національній безпеці України;
- розроблення нових відповідних стратегій, законів, концепцій, програм, доктрин задля подальшого розвитку правових основ протидії тероризму;
- розроблення новіших редакцій різних Законів України, в тому числі Законів України «Про боротьбу з тероризмом», «Про органи внутрішніх справ», «Про державну службу» та інші, а також змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів та Кодексу України про адміністративні правопорушення;
- ліквідації різноманітних суперечностей та незрозумілостей у законах та нормативно-правових актах щодо протидії тероризму;

- введення національних стандартів та регламентів щодо використання інформаційно-комунікативних технологій, які будуть відповідати європейським стандартам та вимогам Конвенції про кіберзлочинність;
- удосконалення процесів охорони державної таємниці шляхом запозичення певних європейських стандартів;
- покращення правового та соціального забезпечення працівників розвідувальних та правоохоронних органів, військовослужбовців та їх сімей, а також покращення рівня соціального захисту.

Удосконалення організаційних механізмів у системі управління протидії тероризму відбувається шляхом посилення ефективності планування, координації та взаємодії за діяльністю тих суб'єктів, які відповідають за процес протидії тероризму і включають:

- Створення сил спеціальних операцій, тобто такий державний орган, який у разі потреби першим виконує завдання бойового типу з метою забезпечення національної безпеки країни. Саме він у загрозовий для країни період повинен здійснювати спеціальні дії у складі угруповань збройних сил та захищати країну та її громадян;
- Визначення чіткого розмежування меж відповідальності та завдань суб'єктів, які боротимуться з тероризмом;
- Зосередження головних функцій та завдань в єдиному органі – силі спеціальних операцій, що гарантує оптимізацію системи планування;
- Підвищення ефективності однієї з найголовніших функцій антитерористичної системи, а саме – прогностичної;
- Забезпечення своєчасного отримування інформації для виявлення існуючих зовнішніх та внутрішніх загроз та швидкої їх нейтралізації, що покращить ефективність роботи щодо протидії тероризму;
- Підтримка у інформаційно-аналітичних питаннях державних органів влади під час надзвичайних ситуацій, активізація діяльності Антикризового центру;

- Забезпечення належного рівня захищеності інформаційно-телекомунікаційних мереж тих суб'єктів, які боротимуться з тероризмом;
- Розроблення такої загальнодержавної системи, яка б змогла визначати, на скільки захищеними є національні інтереси у різноманітних сферах, а також – виявити реальні терористичні загрози;
- Огляду інституціональної антитерористичної системи України;
- Впровадження порівняльного аналізу, який буде визначати рівень ефективності антитерористичних систем як України, так і країн, що з нею межують та інших розвинених країн;
- Покращення ефективності координації діяльності суб'єктів, які протидіють тероризму;
- Виявлення основних напрямів розвитку інституціональної антитерористичної системи.

Ефективність антитерористичної політики країни значною мірою залежить від наявності відповідних ресурсів, а саме: фінансових, інтелектуальних, кадрових, інформаційних, матеріально-технічних тощо.

Позитивні результати антитерористичної діяльності можливі за наявністю належного матеріально-технічного та фінансового забезпечення, яке у свою чергу залежить від рівня розвитку економіки країни, її фінансових можливостей, а також, від залучених коштів [4].

Можна виділити наступні пріоритетні напрями фінансування процесу виконання антитерористичної політики держави:

- Розвиток інституціональної антитерористичної системи шляхом реформування;
- Забезпечення удосконалених програм щодо соціального та правового захисту учасників протидії тероризму;
- Модернізація науково-технічного потенціалу у галузі військової економіки;

- Підтримка державою різних інноваційних проектів щодо покращення використання ресурсів у національній економіці, зокрема матеріальних та енергетичних;
- Забезпечення реформ для розвитку антитерористичної освіти;
- Сприяння розвитку інформаційно-телекомунікаційної та транспортної інфраструктури;
- Забезпечення діяльності у сфері протидії тероризму новими розробками та дослідженнями;
- Впровадження нових технологій щодо боротьби з тероризмом;
- Підготовка спеціальних кадрів для боротьби з тероризмом.

Оскільки ресурсне забезпечення антитерористичних заходів реалізується згідно відповідних державних програм та врахуванням щорічних видатків Державного бюджету, бюджетне фінансування антитерористичної сфери буде поетапно доведено до такого рівня, який необхідно для гарантування антитерористичної безпеки держави та суспільства загалом [9].

Слід зазначити, що наукове супроводження антитерористичної стратегії України здійснює Національна академія наук та установи науково-дослідного типу суб'єктів, які приймають участь у боротьбі з тероризмом.

Для досягнення відповідних цілей антитерористичної політики держави необхідне виконання однієї з ключових умов, а саме – забезпечення дієвого громадського та державного контролю за її реалізацією.

Необхідність такого контролю у сфері антитерористичної діяльності полягає у:

- Постійному спостереженні за діяльністю підконтрольних об'єктів;
- Необхідності впевнитися про стан законності та дисципліни на цьому об'єкті;
- Виконанні необхідних заходів для недопущення порушень законності та дисципліни, а також, припиненні дій негативних чинників, які заважають ефективному функціонуванню протидії тероризму;

- Виявлені та ліквідації причин, які сприяють неефективності системи боротьби проти тероризму;

- Притягненні до відповідальності тих осіб, які порушили закони та дисципліну.

Такий контроль має реалізуватись на основі наступних принципів:

- Дотримання вимог законодавства, яке регулює процес боротьби з тероризмом та верховенства права;

- Розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та державної влади у питаннях антитерористичної діяльності;

- Відповідальність суб'єктів боротьби проти тероризму за процес реалізації антитерористичної політики держави, її ресурсне, правове, кадрове, та організаційне забезпечення;

- Державний контроль щодо використання матеріальних та фінансових ресурсів повинен бути ефективним;

- Нерозголошення інформації про технічні прийоми щодо заходів протидії тероризму, спеціальні засоби, тактику та їх учасників посадовими особами.

Висновки

Отже, таке негативне явище як тероризм, яке проявляється у різних формах, на сучасному етапі життя розвивається досить швидкими темпами, що не може не хвилювати.

Загалом, терористична діяльність переслідується двома головними цілями: залякати органи влади зі вчиненням тиску на них та викликати співчуття у колі своєї аудиторії. Основним елементом тероризму є наявність насильства, що виражається у загрозі позбавлення чи позбавленні життя чи заподієні матеріальної чи моральної шкоди.

Боротися з цим явищем покликана антитерористична державна політика, яка повина гарантувати сприятливі умови для безпечного існування громадян та держави загалом. Стратегічні цілі, пріоритети, завдання, принципи, методи та механізми її реалізації відображаються у спеціальному документі – Антитерористичній стратегії. Враховуючи, що сила означає такий потенціал суб'єкта, який дозволяє примусити об'єкт до вчинення необхідних носієві сили дій, визначено силовий напрям антитерористичної політики держави як застосування або погрозу застосування цього потенціалу для досягнення бажаних цілей, яке спрямоване проти терористів, їх спільників або населення взагалі.

Явище тероризму можна розкрити за його ознаками: політичний характер цілей; наявність ідеологічного фундаменту для можливості створення терористичних організацій; застосування насильницьких дій; недержавний характер суб'єкта; орієнтування на публіку; неприв'язаність до конкретної території.

Незважаючи на те, що для боротьби з тероризмом застосовуються різні методи антитерористичної політики, він зберігає велику кількість напрямків розвитку дестабілізуючих державу: посилення жорстокості та зростання кількості терористичних актів по всьому світі; удосконалення матеріально-технічного ресурсу терористів; високий рівень фінансової забезпеченості терористичної діяльності; удосконалення обміну інформацією між організаціями; поява нових

видів тероризму; збільшення розмірів та структури терористичних організацій; масштабний спектр дії терористичних груп.

У боротьбі проти тероризму можуть застосовуватися наступні силові методи: у військовій сфері – збройна участь із суб'єктами терору, ліквідація їх інфраструктури; в економічній – контроль на міжнародному рівні фінансових потоків, санкцій, блокади, які спрямовуються проти держав-спонсорів тероризму; в інформаційній – вплив на свідомість суспільства, комп'ютерні атаки; у психологічній – тиск на учасників терористичних груп, їх прихильників та спільників.

Неефективність антитерористичної політики України зумовлена невідповідністю її методів до мережевої структури тероризму, яка розвивається швидшими темпами ніж трансформується сама політика держави. Не на належному рівні знаходяться методи протидії недержавному фінансуванню терористичної діяльності, протидії їх застосуванню новітніх засобів комунікації тощо.

Методи антитерористичної політики є недостатньо відповідними боротьбі з сучасними особливостями тероризму. Невідповідність у юридичній сфері полягає в орієнтованості на симетричне протистояння; у військовій – традиційності концепції військового мислення, невідповідності організаційно-штатної структури, нестачі спеціально підготовлених військ, спрямованості військових дій на ліквідацію тільки згуртованих осередків терористів; в інформаційній – невідповідності методів нейтралізації негативних інформаційних потоків та управління неконтрольованою інформацією в суспільстві; у психологічній – використанні однакових з терористичними групами методів впливу: демонстрації та погрози збройною силою, впливу на патріотичні почуття та ідентичність з соціальною групою, ультиматуму, шантажу, що знижує їхню ефективність.

Недостатня якість інформаційного забезпечення антитерористичної політики держави, яка знижує ефективність підтримки її стабільного розвитку, полягає в невизначеності кінцевого суб'єкта, проти якого держава має спрямовувати свої дії. Це відбувається через конспіративні можливості

терористичних організацій, використання зовнішньої підтримки й невизначеність її суб'єктів та їх ролі в діяльності організації. Залежність між зменшенням ефективності антитерористичної політики та збільшенням приватного компонента зовнішньої підтримки зумовлена специфікою останнього. Це потребує удосконалення методів збору інформації для забезпечення основ інформованих рішень.

Якість інформаційного забезпечення щодо об'єкта терористичних нападів є недостатньою через ненадійність джерел і поверховість отриманої інформації, низьку ефективність методів передбачення та вчасного пристосування в боротьбі проти тероризму. Це зумовлене приховуванням конкретного об'єкту фізичного насильства шляхом його узагальнення, ідеологічної динаміки, глибокої конспірації; несподіваністю терористичних нападів, яка спрямована на максимізацію жертв.

Зважаючи на вищесказане, можна запропонувати наступні напрями проведення заходів з попередження появи тероризму на території України:

- 1) невтручання в сусідні конфлікти;
- 2) удосконалення системи охорони кордонів;
- 3) розробка та впровадження шкали ризику для іммігрантів і тривалий контроль за діяльністю групи ризику;
- 4) встановлення технічних засобів попередження терористичного акту на особливо важливих об'єктах;
- 5) надання необхідної уваги вирішенню соціальної, національної, політичної напруги для того, щоб вона не прийняла латентної стадії конфлікту;
- 6) проведення постійного соціологічного моніторингу терористичної загрози серед населення, особливо національних меншин;
- 7) підвищення рівня життя населення;
- 7) формування почуття патріотизму й ідентичності в першу чергу з державою;
- 8) встановлення контролю за Інтернет-виданнями з метою вилучення інформації, яка виправдовує терористів і закликає до терористичних методів боротьби.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/638-15>;
2. Указ Президента України «Про Державну антитерористичну стратегію України» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://goal-int.org/derzhavna-antiteroristichna-strategiya-ukra%D1%97ni/>;
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-%D0%BF>;
4. Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму » – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_712;
5. Антипенко В. Поняття тероризму (кримінально-правове визначення) / В. Антипенко // Право України. - 1999. - № 2. - С. 92-95;
6. Бурлай С. Теоретичні засади і практика боротьби з тероризмом / С. Бурлай // Вісник Академії правових наук України. - 2002. - № 3. - С. 213-225;
7. Гармашов І. Актуальні питання класифікації сучасного тероризму / І. Гармашов // Політичний менеджмент. - 2005. - № 6. - С. 147-155;
8. Гармашов І. Сутність сучасного тероризму і його основні характеристики / І. Гармашов // Персонал. - 2005. - № 6. - С. 21 – 25;
9. Дорошенко А. Терор і тероризм // Політика і час. - 1997. - № 8. - С. 14-21;
10. Ляшенко В. М. Державна політика протидії загрозам сучасного тероризму в Україні / В. М. Ляшенко // Демократичні стандарти професійного навчання та лояльності публічних службовців: теорія та практика: Матеріали наук.-практ. конф. (22 березня 2007 р.) – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – С. 72 – 75;

11. Ляшенко В. М. До питання типології сучасного тероризму / В. М. Ляшенко // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць ОРІДУ НАДУ. – Одеса, 2006. – № 3. – С. 50 – 57;

12. Телешун С. Сучасний тероризм - українські реалії: Окремі політико-правові зауваження / С. Телешун // Політичний менеджмент. - 2005. - № 1. - С. 163-169.